

संज्ञांक सांकेतिक क्र. 202107281507254429 सक्तीने वेव्या व्यवसायास भाग पाडणाऱ्या कृत्यांवा प्रतिबंध करणेबाबत.

महाराष्ट्र शासन
गृह विभाग

शासन परिपत्रक क्र.पीएडव्यू-०३१४/प्र.क्र.८९/विशा-६,
जागतिक व्यापार केंद्र, सेंटर-१, कफ परेड, गुंवरई-४०० ००५
दिनांक :- २१ जुलै, २०१४

प्रस्तावना :- राज्यामध्ये नुकत्याच घडलेल्या एका प्रकरणामध्ये परराज्यातील एका तरुणीला विवाहाचे आमिष दाखवून तीन इसमांनी राज्यातील एका शहरात आणून कुंटणखान्यात विकून तिच्यावर देहविक्रयाची सक्ती केली. याबाबत तिने ठाम नकार दिल्यामुळे त्यांनी तिला बेदम मारहाण करून छातीवर जखमा करून स्तनाग्र कापून टाकल्याची घटना निदर्शनास आली आहे. विशेष म्हणजे घटना घडून गेल्यानंतर काही दिवस ही घटना संपूर्ण समाजापासून आणि शासकीय व पोलीस यंत्रणेपासून दुर्लक्षितच राहिली. या कालावधीत त्या महिलेला कोणतीही वैद्यकीय मदतही मिळाली नाही. महिलेची विचारपूस करण्यासाठी अथवा तिला कोणत्याही प्रकारची मदत करण्यासाठी कोणताही शासकीय अधिकारी अथवा स्वयंसेवी संस्थेचा प्रतिनिधीही गेला नाही. ही बाब अतिशय गंभीर व महिलांच्या सुरक्षिततेच्या दृष्टीने विचार करावयास लावणारी आहे. तसेच सदर प्रकरणी मा.सर्वोच्च न्यायालय येथे रिट पिटीशन (क्रिमिनल) क्र.६१/२०१४ विभू शंकर मिश्रा विरुद्ध केंद्र शासन व इतर ही दाखल करण्यात आली आहे.

सदर याचिकेच्या अनुषंगाने महिलांच्या सुरक्षिततेचा मुद्दा चर्चेला आला आहे. अशाच प्रकारे देशातील तसेच राज्यातील मोठ्या शहरात ज्या ठिकाणी मोठ्या प्रमाणात वेव्या व्यवसाय सुरु आहे अशा ठिकाणी काही कुंटणखाना चालविणारे महिला व पुरुष दलाल दुसऱ्या राज्यातून तसेच राज्यातील विविध शहरातून महिलांना/मुलींना विविध प्रकारचे आमिष दाखवून (उदा. लग्नाचे, नोकरीचे, पैशाचे व इतर) मोठ्या शहरात आणतात. त्यानंतर त्यांना जबरदस्तीने कुंटणखान्यात विकून देहविक्रयाची सक्ती केली जाते. अशा प्रकारच्या घटनांमध्ये पोलीस स्वतःहून कोणतीही कार्यवाही शक्यतो करित नाहीत. मात्र, एखाद्या स्वयंसेवी संस्थेकडून अथवा प्रसार माध्यमांकडून मिळाली तरच संबंधित प्रकरणात कार्यवाही केली जाते. सदरील प्रकार हे वारंवार घडत गेल्याने महिलांच्या सुरक्षिततेचा प्रश्न पुन्हा ऐरणीवर आला आहे.

परिपत्रक :- अशाप्रकारे सक्तीने वेव्या व्यवसाय करविणे हा गंभीर अपराध असून अशा गंभीर उद्देगारी प्रवृत्तीस आळा घालण्याकरीता खालील प्रमाणे उपाय-योजना अवलंबण्यात याव्यात :

1. पोलीस आयुक्तालयाच्या कार्यक्षेत्रात ज्या ठिकाणी कुंटणखाना सुरु आहे असे निदर्शनास येत असल्यास, त्या ठिकाणी महिन्यातून किमान एक किंवा दोन वेळेस अचानक तपासणी करण्यात यावी.
2. सदर तपासणी ही स्थानिक महिला पोलीस अधिकारी, जिल्हा महिला व बाल विकास कार्यालयातील महिला बाल विकास प्रकल्प अधिकारी, स्वयंसेवी संघटनेचे प्रतिनिधी व

मानसोपचार तज्ञ यांचा गट गठीत करून त्यांच्या मार्फत राबवितपणे करण्यात यावी. पोलीस आयुक्तालयांतर्गत संबंधित पोलीस उपायुक्त हे सदर गटाचे प्रमुख असतील व त्यांच्या मार्गदर्शनाखाली आवश्यक कार्यवाही करण्यात यावी.

३. सदर प्रकरणी अद्यानक तपासणी दरम्यान संबंधित गटाने प्रामुख्याने पुढीलप्रमाणे कार्यवाही करावी :-

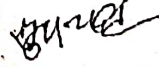
- अ) संबंधित कुटुंबाच्या अल्पवयीन मुली अथवा वेश्या व्यवसाय करण्याची सक्ती करण्यात आलेल्या महिला आहेत किंवा कसे याचा शोध घ्यावा.
- ब) कुटुंबाच्यामध्ये फारच घाबरलेली किंवा मानसिक संतुलन ढळलेली महिला आहे किंवा कसे याबाबत तपासणी करावी.
- क) संबंधित कुटुंबाच्यामध्ये ज्या ठिकाणी महिला अथवा मुलींना दडवून ठेवले जाण्याची शक्यता आहे अशा सर्व जागांची तपासणी करण्यात यावी.
- ड) सदरची तपासणी करतेवेळी कोणतीही अमानवीय पध्दतीने धरपकड होणार नाही याची दक्षता घेण्यात यावी.

४. सदर गटामार्फत त्या वस्तीतील महिलांशी एकांतात चर्चा करून त्यांचेकडून जबरदस्तीने वेश्याव्यवसाय करून घेणे, बंदिस्त ठेवणे, मारहाण करणे व १८ वर्षांपेक्षा कमी वयाच्या मुलींकडून अशा प्रकारचे जबरदस्तीने काम करावयास प्रवृत्त केले जाते किंवा कसे याबाबत खात्री करून घेणे आवश्यक राहिल.

५. उपरोक्त तपासणीमध्ये पर नमूद कोणत्याही गंभीर बाबी आढळून आल्यास त्याबाबत प्रचलित कायद्यातील तरतुदीच्या अनुषंगाने संबंधित दोषींवर योग्य ती कठोर कारवाई तातडीने करण्यात यावी व त्याबाबतचा अनुपालन अहवाल शासनास सादर कराना.

सदर शासन परिपत्रक हे महिला व बालविकास विभागाच्या सहमतीने निर्गमित करण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने,

(सुधाकर चव्हाण)
सह सचिव, गृह विभाग

प्रति,

१. मा. मुख्यमंत्री यांचे प्रधान सचिव, मंत्रालय, मुंबई-३२
२. मा. उप मुख्यमंत्री यांचे प्रधान सचिव, मंत्रालय, मुंबई-३२
३. मा. मंत्री (गृह) यांचे खाजगी सचिव, मंत्रालय, मुंबई-३२
४. मा. मंत्री (महिला व बाल विकास) यांचे खाजगी सचिव, मंत्रालय, मुंबई-३२
५. मा. राज्य मंत्री (गृह) यांचे खाजगी सचिव, मंत्रालय, मुंबई-३२
६. मा. राज्य मंत्री (महिला व बाल विकास) यांचे खाजगी सचिव, मंत्रालय, मुंबई-३२
७. प्रधान सचिव, महिला व बाल विकास विभाग, मंत्रालय, मुंबई-३२